

mrak - oblak

mrakodrap - Dudák v súvislosti s heslom Jenney: výšková budova, ktorej vznik sa datuje od 2.pol.19.st. v tvorbe tzv. *chicagskej školy*; prvý mrakodrap (budova poisťovne Home Insurance Company, 1883-84 alebo 85) vytvoril americký konštruktér a architekt William Le Baron Jeney, ktorý vo svojom ateliéri sústredil architektov chicagskej školy; budova Home Insurance Building mala od 3.poschodia namiesto tradičných tehlových múrov liatinové a oceľové nosníky, opatrených *historizujúcim* dekorom; roku 1891 bola rozšírená a 1931 zručená; pozri *Veža slobody/Freedom Tower; veľkomesto*

Dudák: výšková budova; označenie užívané najmä pre budovy v USA; na rozdiel od starších výškových stavieb (veže, *majáky*), ktorých výška bola priamo motivovaná účelom bezprostredne praktickým (majáky) alebo ideovým (chrámové veže), viedli ku stavbám mrakodrapov najmä dôvody komerčné (čo najlepšie využitie stavebných pozemkov), neskoršie aj psychologické dôvody (firmy sa z reklamných a prestížnych dôvodov predhánali vo stavbe čo najvyššieho mrakodrapu); stavba mrakodrapu bola umožnená použitím nových konštrukčných metód (spočiatku najmä železná konštrukcia, neskoršie *železobeton*, ďalej oceľový rošt na betonových pätkách namiesto kamenných základov) a d. vynálezy (parná zdviž, elektrický výťah, ústredné kúrenie); bezprostredným podnetom pre stavbu mrakodrapov bola obnova požiarom zničeného Chicaga (1871); prvá výšková budova ešte s tradičnou (tehlovou) konštrukciou bol sedemnásťposchodový Monadnock-Block (1883, architekt John Willborn Root); pri stavbe desaťposchodovej budovy Home Insurance Building (1884-85; architekt William Le Baron Jeney) je od 3.poschodia murivo nahradené železnou konštrukciou; spočiatku boli mrakodrapy slohovo poplatné klasickým štýlom (na fasáde nelogicky zdôrazňované horizontálne členenie); čoskoro však získali zásluhou tzv. *chicagskej školy* (Louis Henri Sullivan a d.) osobitý vzhľad vychádzajúci z funkčného postavenia stavieb (porovnaj vznik *funkcionalizmu*); v čase hospodárskej recesie prevládol opäť historizujúci dekór, ktorý v USA pretrval až do 30.rokov 20.st. (ten sa v 50.rokoch uplatnil na sovietskych výškových stavbách); od 1916 americké výškové stavby (najmä New York) v dôsledku stavebných predpisov do výšky stupňovito ustupovali; od 30.rokov sa začali uplatňovať klasické pravouhlé (bez ústupkov) doskové mrakodrapy, umožňujúce priame osvetlenie väčšiny priestorov aj prevzdušnenie *uličnej fronty*; užívala sa *zavesená fasáda (curtain wall)*; prvou rozsiahlou realizáciou tohto typu mrakodrapu bolo Rockefellerove centrum v New Yorku (1930-40), tvorené trinástimi výškovými budovami (najvyššia 70 poschodová); v Európe sa medzi svetovými vojnami stavali podstatne nižšie výškové budovy a tradične prevládala nie koncepcia uličnej zástavby, ale projekty mrakodrapov stavaných po jednom alebo v menších zhlukoch vo voľnom priestore (vplyv Le Corbusierovej urbanistickej koncepcia); do 2.sv.vojny sa pravouhlé doskové výškové budovy všeobecne presadili (impulsom stavba sekretariátu OSN, 1947-52); od 60.rokov sú stavby mrakodrapov tvarovo a konštrukčne bohatšie, objavujú sa zložitejšie kompozície hmôt, znižujú sa objemy, plochy a hrany, používajú sa netradičné pôdorysy, význam získava farebnosť a originálne členenie fasády, objavuje sa snaha o tzv. ukončenú formu (nie je možné opticky ani fakticky pokračovať adíciou do výšky); na dlhý čas najvyšším mrakodrapom sa stal Empire State Building v New Yorku (1930-31, 102 poschodí, výška 380m, s neskoršom anténou 448m); doposiaľ najvyššou budovou je World Trade Centrum v New Yorku (1965-70, 417m, 110 poschodí), Sears Tower v Chicagu (1974, 110 poschodí), dvojica veží Petronas Tower v Kuala Lumpur v Malajzii (1997, 451m, 88 poschodí), Nina Tower v Honkongu (1997, 464m); pozri *chicagská škola*

Dempseyová: Wainwright Building (1890-91) v St. Louis a Guaranty Building (dnes Prudential Building) v Buffale je nutné považovať za zárodočné formy mrakodrapov; vyšli z tímu Dankmara Adlera a Louisa Sullivana

mrakodrapy hlinené - hlinené mrakodrapy

mrakolev - lat. *Myrmecoleon*; ďalšie názvy *formicaleon, formicaleun, mirmicioleon*; pozri *zvíra, bestiar*

-stredoveké bestiáre poskytujú dva výklady názvu mrakolev; podľa jednej verzie je to preto, lebo je lev mravcov (formicon – „mravec“), veľký mravec alebo malé zvíra, ktoré sa ukrýva v prachu a zabíja mravce; podľa druhej verzie ide o zvíra, ktoré vzniklo krížením leva a mravca; má tvár leva a telo mravca, pričom každá časť tela dáva zvieraťu vlastnú povahu; vzhľadom na to, že levia časť bude jesť iba mäso a mravec môže stráviť iba obilie, je mrakolev hladný; podľa ďalšieho výkladu mrakolev pochádza zo slova mistranslation, ktoré sa objavuje čo v *Septuaginte*

ako mermelicon (Kniha Jóbova, 4,11); v hebrejčine znie lajisch, čo je nezvyčajné meno pre leva, ktorý je prekladaný do iných jazykov ako lev alebo tiger

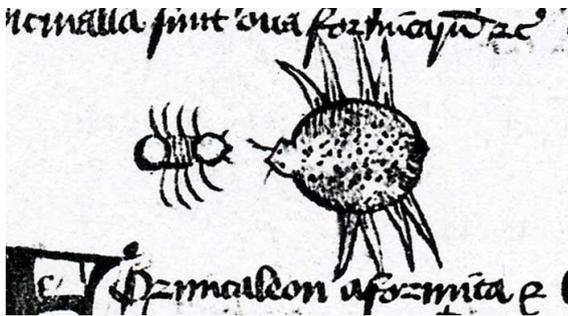
-dominikánsky mních Vincent z Beauvais († 1264) napísal v encyklopédii Speculum Maius, že mrakolev (anti-lion) je červ z rodiny mravcov; dlho je malý a slabý a má slabý a pokojný charakter; keď narastie a je oveľa väčší ako mravce, má stále väčšiu odvahu, číha na mravce, ktoré pracujú pre spoločné dobro; mrakolev však v letnom období nevytvára žiadne zásoby na zimu, preto berie ostatným plody ich práce a zabíja ich

-Guillaume le Clerc v spise Bestiaire divin (1210-1211) píše o „ešte inom mravcovi“, ktorý sa volá „anti-lev“; je najmenší zo všetkých, najodvážnejší a najmúdrejší; ostatné mravce trpkou neznáša; obratne sa ukrýva v prachu a keď mravce prídu s nákladom, napadne ich a zabije

-bestiár z Cambridge University Library MS Gg. 6.5 (15.st.) píše o tvorovi Mermecoleon alebo Ant-lion, že je to zvieraťko veľmi nebezpečné mravce pre svoj vstup do ich sýpok; tajne spotrebúva obilie mravcov a je príčinou, že prostoduché mravce umierajú hladom; ale pred inými zvieraťkami sa nevie vlastnou silou brániť; existuje aj druh pavúka mirmicaleon, mirmiceon alebo formicaleon; je to mravec s bielou hlavou a čiernym telom poznačeným bielymi škvrkami; jeho uhryznutie je bolestivé ako uštipnutie osy; volá sa anti-lev, lebo loví mravcov ako lev a vysáva štiavu z ich tiel; ale býva potravou vrabcov a iných vtákov

<http://bestiary.ca/beasts/beast145.htm>

<http://bestiary.ca/beasts/beastalphashort.htm>

Mrakolev v podobe pavúka (British Library, Royal MS 2 B. vii)

mramor - z gréc. marmareos - „trblietavý, iskrivý“, lat. marmor; termín zaviedol podľa gréckeho výrazu marmaros v roku 320pr.Kr. grécky filozof a vedec Teofrastos z Eresu (†287/286 pr.Kr.)

-kryštalicke zrnité *vápenec*, používaný od *antiky* v stredomorskej oblasti, v *architektúre* aj *plastike*, v severnejšie položených krajinách až do *renesancie*; *barok* mramor často imitoval *štukou* (*stucco lustro*) alebo mramorovaním *dreva* alebo *kameňa* pomocou farieb; vyskytuje sa v stovkách rôznych farebných odtieňov, ale od *klasicizmu* dostáva prednosť biely mramor; moderná plastika ho dnes užíva iba zriedka; preslávené boli antické mramory: *mramor pentelský*, *mramor parský*; pozri *fior di persico*, *giallo e nero*, *ofikalcit*; *stucco lustro*; *kameň*, *drevená palica*, *kamenické kladivko*; *transena*, *Elginove mramory*, *Tadž Mahal*

Baleka: tiež názov ostrova, s bohatými náleziskami mramoru, z ktorého vystavaný *Konštantínopol*; stredne tvrdý kameň, najušľachtilejší druh *vápenca*, vhodný pre figurálne sochárstvo svojou krásou a *monumentálnou* povahou (s monumentalitou spájané v *antike* myšlienkové významy a spoločenské funkcie); kameň určený na sochy bohov alebo pamätné dosky; mramor často napodobňovaný (v *baroku* *štukovými* alebo *drevenými* sochami); mramor ostal kameňom *renesancie*, *klasicizmu* a *klasicistických* tendencií); hlavnými antickými mramormi sú *mramor parský*, *pentelský/ pentelický*, *laurský*, *naxoský*; k najkvalitnejším talianskym mramorom patrí *kararský mramor* (podľa kvality sa delí na *statuario*, *bianco* a *ordinario*); z českých mramorov sú známe *mramor slivenecký* (červený), *mramor kosořský*, *mramor sliezsky*, zelený mramor z Pootavia, biely z Českomoravskej vysočiny

Bohyňa Tellus (detail sarkofágu, 3.st.)

N.-S. Adam: Prometheus (1762)

mramor český - český mramor

mramor georgijský - mramor kreolský

mramor gruzínsky - mramor kreolský

mramor kararský - kararský mramor

mramor kosořský - český mramor

mramor kreolský - tiež *mramor georgijský*, *mramor gruzínsky*; mramor z lomov v Pickens County, v Georgii (USA); je hrubozrnný, s čiernymi alebo modrými plochami alebo žilami na bielom alebo sivom pozadí; podľa tónu sa hovorí o svetlom kreolskom, stredne kreolskom a tmavom kreolskom mramore

Kreolský mramor

mramor la spezia - zlato žilkovaný mramor; pozri *kniha-objekt*

mramor laurský - antický mramor podobný *mramoru pentelskému*

mramor lunenský - pôvodné označenie *kararského mramoru* podľa prístavu Luna, odkiaľ sa kamenné bloky vozili na lodiach do Ostie a odtiaľ boli ťahané voly do Ríma

mramor naxoský - antický mramor z náleziska na ostrove Naxos v Kykladách; jemný, podobný *pentelskému*

mramor parský - jeden z hlavných antických mramorov, ťažený na ostrove Paros, v staroveku považovaný za najdokonalejší; až v časoch Julia Caesara a Augusta ho povest'ou prekonal mliečno biely *kararský mramor*; parský mramor je ľahko modrastý, fialkovastý; pozri *Démétér z Knidu*, *Nike Samothrácka*, *Venuša mēlska* (pozri *Afrodite mēlska*)

Mausolos II, kráľ Carie (parský mramor, kolosálna socha 350 pr.Kr.)

mramor pentelský/pentelický - antický mramor namodralej farby, žiarivý, leštiteľný, ktorý po čase nadobúda jemne žltastý tón pre svoj obsah železa; jemu podobný je *mramor laurský* a *naxoský*; nachádzal sa v nálezisku Pentelikon, 20km od Akropole; z tohto mramoru boli vybudované stavby a sochy chrámov, *Parthenon* a ďalšie; pozri *Akropolis (Discovery)*

Poprsie Parisa (rímska kópia z 2.st.pr.Kr.)

mramor purbecký - anglický mramor z Dorsetu, v skutočnosti vlastne tmavošedý, hnedý až čierny *vápenec* schopný leštenia

mramor sliezsky - kvalitný mramor, tvrdý, ktorý sa kvalitou vyrovná *statuariu*

mramor slivenecký - český sochársky mramor červenej farby z náleziska v okolí Radotína

mramor suchomastský - český sochársky mramor z náleziska pri Beroune

mramor umelý/marmorino - Dudák: nesprávne *stucco lustro*; obkladová hmota, ktorá sa pripravuje zo *sadry* a glejovej vody, príp. vápenej kaše, z kamenca (spomaľuje tuhnutie) a farby; premiešaním vzniknutého rôznofarebného cesta vzniká mramorové žihanie; nakrájané cesto sa prikladá na plochu v vápennej *štuky* a povrch upravený zrezaním, tmelením a brúsením sa *leští* pomocou voskovej alebo *šelakovej* politúry; umelý mramor sa používal v barokových kostoloch (vzácnejšie na zámkoch) vo farbe ružovej, zelenkastej, sivej a i; od pravého *mramoru* je možné ho rozoznať najmä v dôsledku jednoliatosti plochy bez škár, zvlnenia povrchu a tým, že je na dotyk menej studený ako prírodný mramor

mramor veronský - *veronský mramor*

mramorová múčka - druh *plnidla*

mramorová štika - *scagliola*

mramory Elginove - *Elginove mramory*

mramory talianske - *talianske mramory*

mravec - lat. *Formica*; ďalšie názvy: Formi, Furmi; Baleka: symbol húževnatej práce, ktorá smeruje k zaisteniu života zásobami; ako symbol usilovnosti a *bohatstva* na *rímskych minciach* zobrazovaný s bohyňou *Ceres*; *kresťanstvo* prevzalo jeho symboliku a zdôraznilo morálnu hodnotu usilovnej, húževnatej a pokornej práce, zaisťujúcej v lete potravu na zimu, aj začlenenie každého jedinca do spoločnosti, príklad najmä pre ľudové vrstvy, ktoré toto začlenenie mali brať bez odporu ako

dômyselný boží údel; pozri *Mitra*, *Kautapes*, *Quetzalcoatl*, *Psyché*; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania; zvierá

-podľa stredovekého *bestiára* sú mravce hmyz, ktorý má organizované spôsoby a nosí v ústach zrno obilia; ak jeden mravec zrno stratí, pokúša sa ho zobrať inému; zrno je potom slúži ako zásoba na zimu; etiópske mravce vyzerajú ako psy, kopú piesok a dobývajú z neho *zlato*

- podľa stredovekých *bestiárov* mravce sa pohybujú ako vojaci; nosia v ústach zrná, nikdy si ich navzájom neberú, delia každé zrno na polovinu, aby zabránili jeho vyklíčeniu, keď prší, a oni v zime nehladovali; keď je čas žatvy, idú do polí, vyšplhajú sa až na obilie, aby podľa zápachu odlišili jačmeň, ktorý odmietajú, lebo je to krmivo pre dobytok; niektoré verzie spisu *Physiologus* hovoria o mravcoch v Etiópii, ktoré sú veľké ako psy; tieto mravce vyhrabávajú *zlato* z piesku nohami a chránia ho pred každým, kto by im ho chcel ukradnúť; *Herodotos* vypráva podobný príbeh o zlatých mravcoch v Indii

-morálna alegória: mravce pracujúce spoločne pre spoločné dobro treba brať ako príklad pre mužov, ktorí by mali pracovať jednotne; rozdelenie zrna predstavuje rozlíšenie pri výklade Biblie rozdelenie, ktoré musí byť pri výklade Biblie, aby doslovný výklad veriaceho nezabil; niektoré zdroje porovnávajú mravce k Židom, ktorí brali Zákon doslovne a umreli od hladu; jačmeň, ktorý mravce odmietajú, predstavuje kacírstvo, ktoré kresťania odmietajú

- *Herodotus* (5.st.pr.Kr.): domorodci kmeňa, ktorý hraničí s mestom Caspatyrus a krajinou Pactyca majú rovnaký pôsob života ako obyvatelia starovekej Baktrie (sever dnešného Afganistanu); sú bojovnejší ako ktorékoľvek iné kmene a ich muži hľadajú v piesočnatej púšti zlato; žijú to mravce iba o niečo menšie ako psy, ale väčšie ako líšky; majú obydlia pod zemou a rovnako ako grécke mravce vyhrabávajú veľa piesku nad zem; piesok, ktorý vyhrabú, je plný zlata; tento piesok obyvatelia zhromažďujú; prichádzajú na ťavách do púšte; jazdci sedia na samiciach, ktoré majú doma mladé; potom, čo plnia vrecia zlatom, ich zácítia mravce; muži sa musia dať rýchlo na útek; najprv sa unavia samce a odpadnú; samice si však spomenú na mladé a znásobia svoje sily; tak sa jazdcom podarí uniknúť a zachrániť časť nákladu

-*Plinius starší* (Natural History, 1.st.): mravce sú silné bytosti, schopné niesť obrovské zaťaženie neúmerné ich veľkosti; menší náklad držia v ústach a väčší na ramenách; delia sa o svoju prácu, majú systém vlády, pamäť a sú usilovné; semená zhromažďujú skôr než uloží semená, zhromažďujú ich a sušia, aby nevypučali; mravce nepretržite pracujú a to aj v noci, keď je mesiac v splne; ich chodníky tvoria cesty, nosia aj skaly; mravce sú jediné tvory okrem človeka, ktoré pochováajú svojich mŕtvych; v oblasti indického Dardai sú farebné mravce ako mačky, ale veľkosti egyptských vlkov, ktoré nosia zlato z jaskýň zeme; to zlato, ktoré vyhrabali v zime, domorodci kradnú v lete, keď sa mravce zostali vo svojich norách, pretože im je teplo; ale aj tak mravce divo bránia svoje zlato a muži musia utekať pred nimi na rýchlych ťavách

<http://bestiary.ca/beasts/beast218.htm>

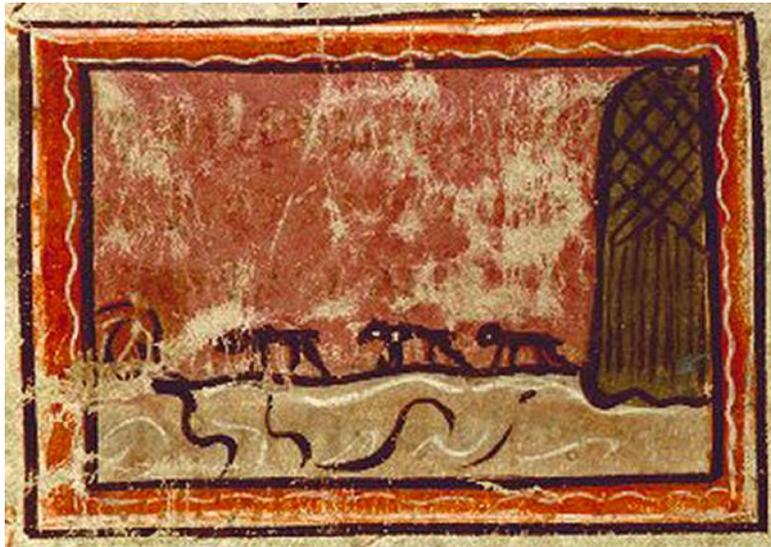
<http://bestiary.ca/beasts/beastalphashort.htm>

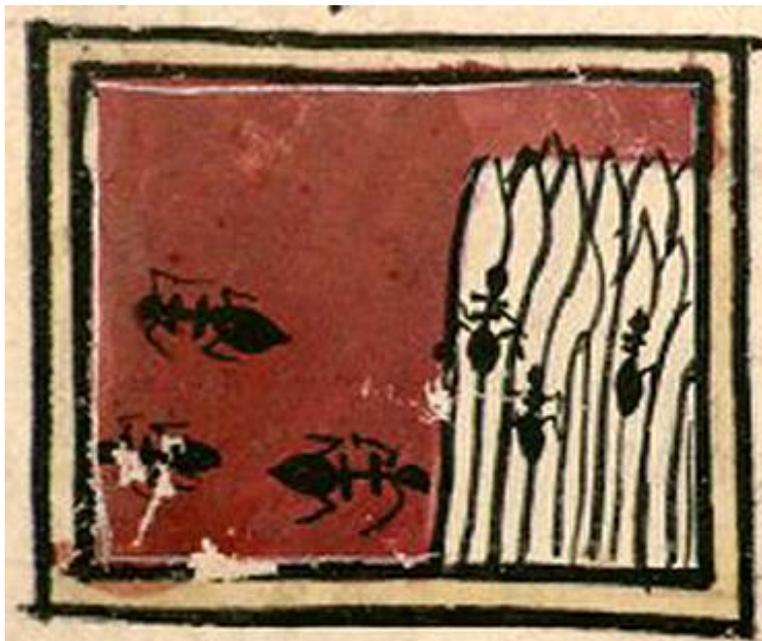
Etiópske mravce útočia na ťavu, zatiaľ čo muž s nákladom zlata uniká (Cotton MS Vitellius A XV, Divy východu, 10.st.)

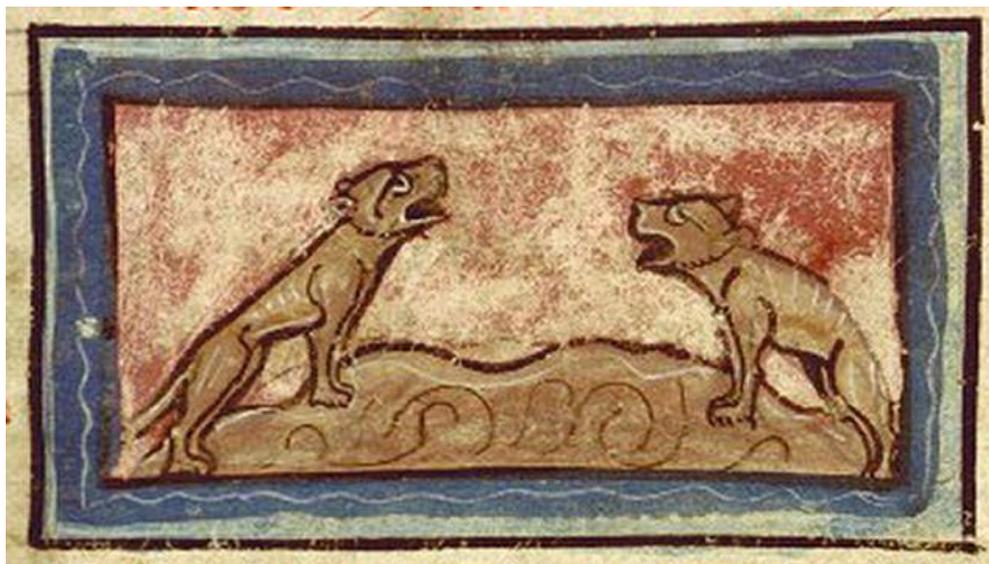
Mravce (Kongelige Bibliotek, Gl. KGL. S. 1633 4°, Folio 29V)

Mravce odnášajú obilie z klasov (Bibliothèque Nationale de France, fr. 1444b, Folio 244v)

Mravce lezú po stvoloch obilia a odlišujú jačmeň (Bibliothèque Nationale de France, lat. 14429, Folio 116r)

Dva gigantické mravce strážia kopu vyhrabaného zlata (Bibliothèque Nationale de France, fr. 1444b, Folio 245r)

Mravce pracujúce v mravenisku (Bibliothèque Nationale de France, lat. 3630, Folio 85r)

Mravce nesú semená do mraveniska (Ashmole bestiár, Bodleian Library, MS. Ashmole 1511, Folio 36v, zač. 13.st.)

Mravce v mravenisku (British Library, Harley MS 4751, Folio 32r)

Etiópske mravce v mravenisku (Žaltár kráľovnej Mary, 1310-1320)

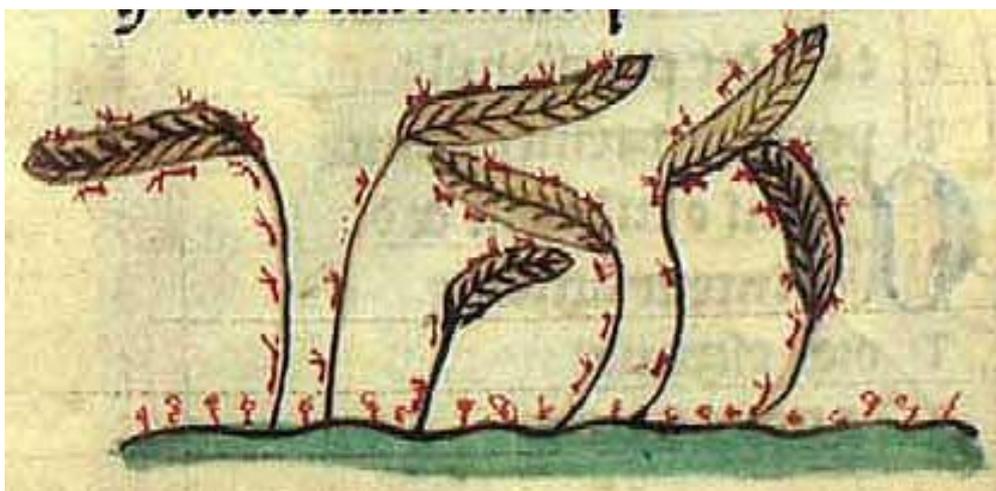
Etiópske mravce bránia zlato v mravenisku (Žaltár kráľovnej Mary, 1310-1320)

Mravce pochodujú na stebá (Kongelige Bibliotek, Gl. KGL. S. 3466 8°, Folio 25r)

Mravce v mravenisku

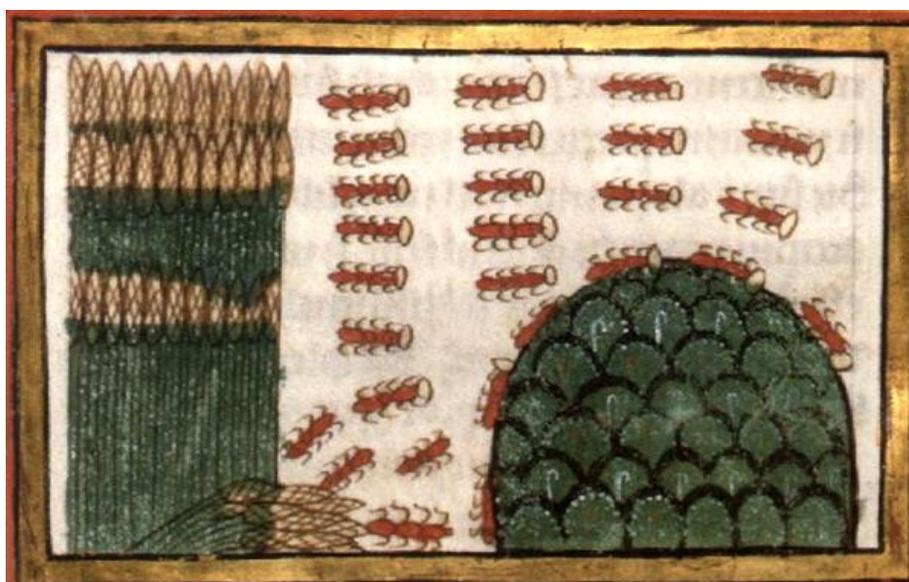
Mravce lezú na obilie a vyberajú zrná pšenice (Kongelige Bibliotek, Gl. KGL. S. 3466 8°, Folio 28R)

Mravce (Merton College Library, MS. 249, Folio 4v)

Mravce (Koninklijke Bibliotheek, KB, KA 16, Folio 132 V)

Mravce sa zhromažďujú na mravenisku a lezú na obilie (Morgan Library, MS M.81, Folio 31V)

Mravce v mravenisku (Múzeum Meermanno, MMW, 10 B 25, Folio 25r)

P. van der Borcht II.: Mravce zhromažďujú obilie (16.st.)

P. van der Borcht II.: Mravce sušia obilie a trhajú ho napoly (16.st.)

mravec Ferda - *Ferda mramec*

Mravec Milan - (†2004); slovenský maliar, kresliar a rezbár

http://www.kysuckagaleria.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=260

http://www.webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:SNG.O_4296/Milan%20Mravec

<http://www.webumenia.sk/autor/6940> (prehľad diel)

M. Mravec: Cigáni (1962-1963)

M. Mravec: Bez domova (1986)

M. Mravec: Hlava Paganiniho (1962)

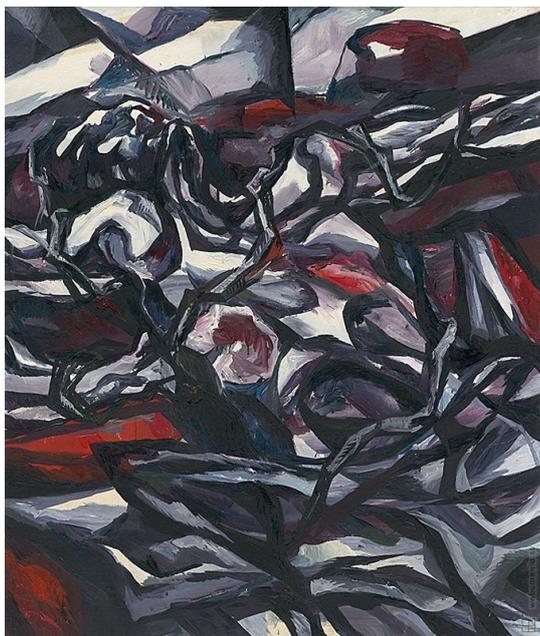
M. Mravec: Sebaportrét v kresle
M. Mravec: Osamelí (1962)

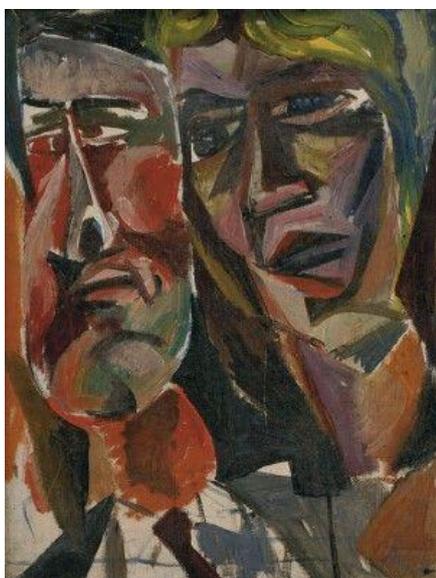
M. Mravec: Väzenie (1963)

M. Mravec: Matka so zabitým synom (1969)
M. Mravec: Fašizmus

M. Mravec: Zabitý vlastenec (1972)

M. Mravec: Dve hlavy (1963)

M. Mravec: Kompozícia (1987)

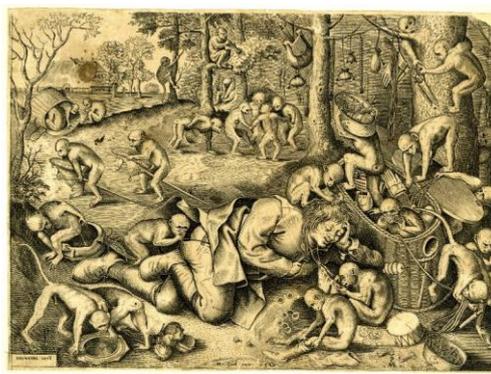

Mravec Z - *animovaný film* americkej produkcie; režisér Woody Allen, rok vzniku 1998; príbeh ufrflaného mravca, ktorý pracuje ako kopáč v mravenisku a trpí pocitom sebaobetovania záujmom mravčej kolónie, ktorá nehľadí na jeho záujmy; pozri *bájky*

mravnosť - morálka, slušnosť

mravoučnosť - pozri P. Brueghel St., P. van der Heyden

P. Brueghel St.: Bitka vriec s peniazmi a truhlíc

P. Brueghel St.: Spiaci podomový obchodník okradnutý opicami

P. Brueghel St.: Krajina Cockaigne (Krajina peciválov)

P. Brueghel St.: Somár v škole

P. van der Heyden (podľa P. Bruegela st.): Veľké ryby jedia malé ryby

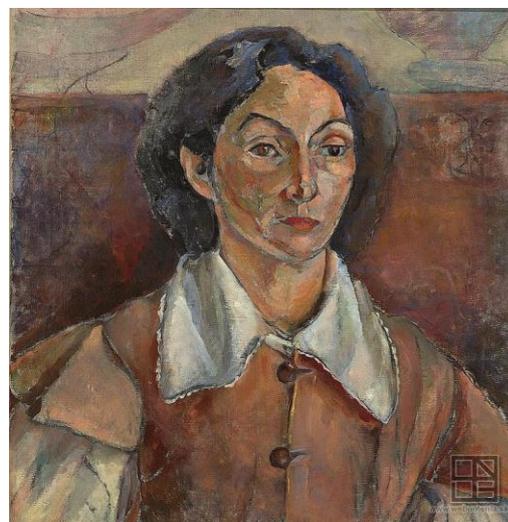
Mrázová Lea - (†1995); slovenská maliarka, publicistka a prekladateľka; pozri *sklo leptané*; *slovenskí maliari 20.st*

http://sk.wikipedia.org/wiki/Lea_Mr%C3%A1zov%C3%A1

<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/simpleSearch//query=au%3A%22Lea+Mr%C3%A1zov%C3%A1%22>

<http://webumenia.sk/web/guest/search/-/results/orderBy=RELEVANCE&page=2&items=14&query=au%3A%22Lea+Mr%C3%A1zov%C3%A1%22&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data>

https://www.google.sk/search?q=Mr%C3%A1zov%C3%A1+Lea&espv=2&tbm=isch&imgil=VYXuha7uIHk0IM%253A%253BCGn4OY5Zio71hM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.dartesro.sk%25252F%25253Fact%2525253Ddielo-katalog%25252526dielo%2525253D18430%25252526lang%2525253Dpl&source=iu&pf=m&fir=VYXuha7uIHk0IM%253A%252CCGn4OY5Zio71hM%252C_&usg=__RfJLckGeaEf9sSa1XVwnstLZEKI%3D&biw=1833&bih=995&ved=0CEAQyjc&ei=fGFJVPKtMYnnygON34LoDQ#facrc=&imgdii=&imgrc=VYXuha7uIHk0IM%253A%253BCGn4OY5Zio71hM%253Bhttp%253A%252F%252Fwww.eantik.sk%252Fimages%252Fgalery%252Forigin%252F025782.jpg%253Bhttp%253A%252F%252Fwww.dartesro.sk%252F%253Fact%253Ddielo-katalog%2526dielo%253D18430%2526lang%253Dpl%253B431%253B600

L. Mrázová: Vlastná podobizeň (1937)

L. Mrázová: Margita Česányiová v úlohe Fidélia

L. Mrázová: Plodnosť (1937)

L. Mrázová: Portrét básnika Rúfusa (1980)

L. Mrázová: Tyrkysový krčah (1942)

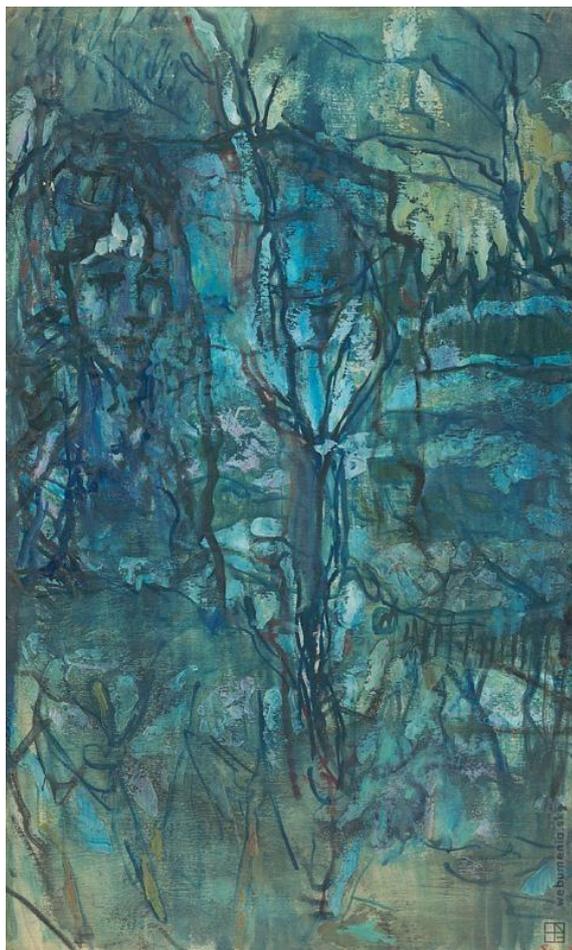
L. Mrázová: Pieseň našej jari (1968)

L. Mrázová: Maco Debnár (1969)

L. Mrázová: Hráči (1942)

L. Mrázová: Balada II (1968)

L. Mrázová: Balada III (1968)

mreža - pozri *hreběň, okenný kôš*

Dudák: žrd'kovina alebo pletivo z rôznych hmôt, väčšinou v jednej rovine pevne osadená, určená na ohraničenie a ohradenie priestoru alebo na dekoráciu; od čias *renesancie* sa v *oknách* užíva tzv. *okenný kôš*, umožňujúci lepší výhľad z okna; pozri *mušrabria, transen, džali*

Richard de Montbaston: Zrada sultána Firuza (iluminácia z „Roman de la Rose“, 1337)

mriežka/mriežkový motív - druh barokového *ornamentu* príznačný pre obdobie 1740-1750; mriežka doplnená *pentľou, rokajom, mušlou*; v križení mriežky bývajú *ružice*

Dudák: *ornament* v podobe mriežky, typický pre obdobie rokov 1740-50 (neskorý *barok*, *rokoko*); spočiatku sa spájal s *mušľou*, neskoršie najmä s *rokajom* (rokoko); na krížení mriežky bývajú zvyčajne umiestnené *ružice*

mrož - pozri *zvíra*, *šachy Lewis*

v súvislosti s šachy Lewis: najslávnejší šach sveta; vek materiálu (mrožovina), z ktorého je veľká časť figúr vyrobená, môže presiahnuť 2,200 rokov a môže byť islandského pôvodu; biológovia tvrdia, že polostrov pred osídlením Islandu ľuďmi slúžil ako domov pre veľkú kolóniu mrožov; pôvodná teória bola, že na polostrove stroskotala jedna z lodí prepravujúcich slonovinu v Európe a havarovala; v súčasnosti sa razí teória, že kolónie veľkých mrožov existovali na polostrove v minulosti a Vikingovia využili ich fosílie; mrožie kosti boli predávané obchodníkmi Vikingom, ktorí ju používali aj na rezbárske umelecké predmety; v Lewis šachu sú osobitne populárne veže, pretože sú vykonávané vo forme berserkerov, hryzúcich svoje štíty; kľúčovou postavou islandskej verzie šachu je figúra zvaná biskup; používanie šachových biskupov spomína už v islandských ságach z 10.-11st. a takto figúra nazývaná až do 16.st.; vo všetkých ostatných jazykoch, vrátane škandinávskych, bola nazývaná „bežec“ alebo „posol“; v súbore Lewis sú šachovní biskupi oblečení ako biskupi v slávnostných rúchach s personálom, čo naznačuje, že výrobca a vlastník bol Islandčan; niektorí však pochybujú, že v dávnych dobách boli na Islande tak neuveriteľná úroveň rezbárov do kosti

http://cs.wikipedia.org/wiki/Mro%C5%BE_ledn%C3%AD

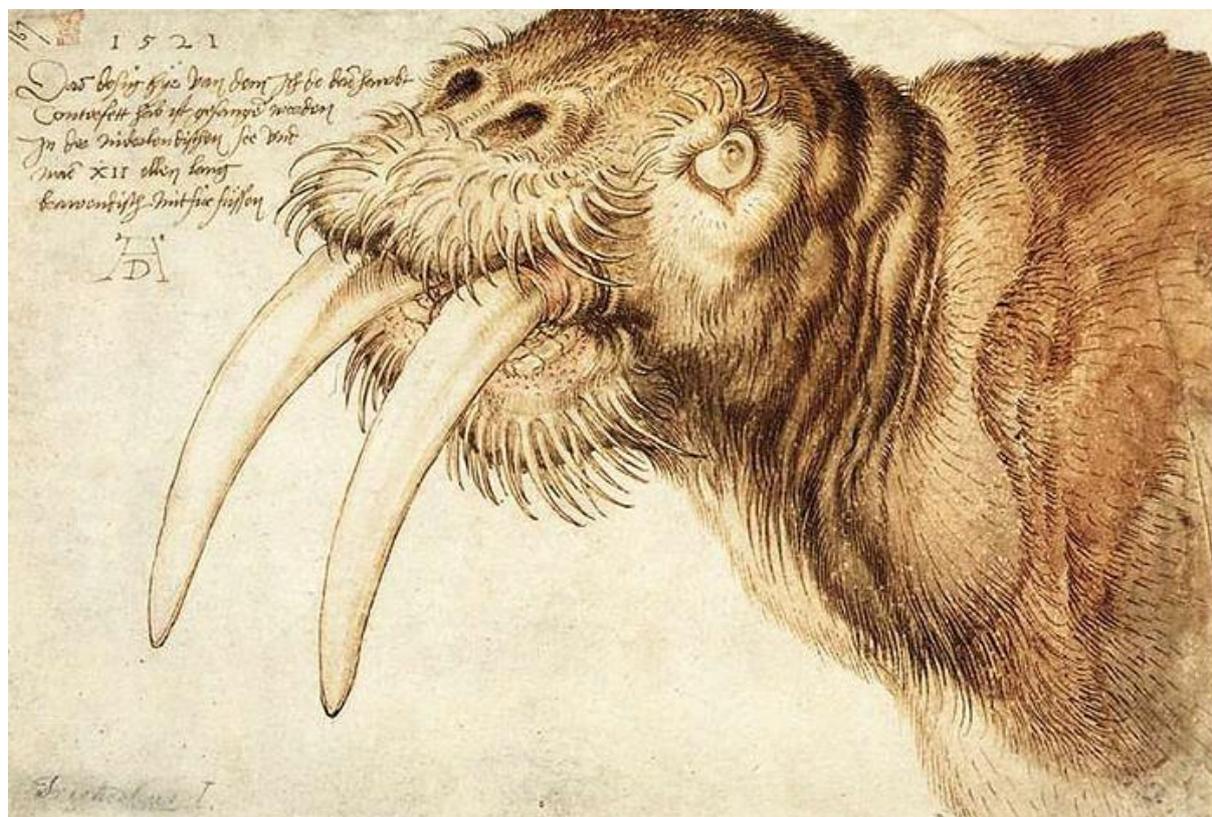
http://twoway.st/facets/consists_of/walrus%20ivory

Ukrižovanie s Pannou Máriou sv. Jánom (leštený mroží kel, 1000)

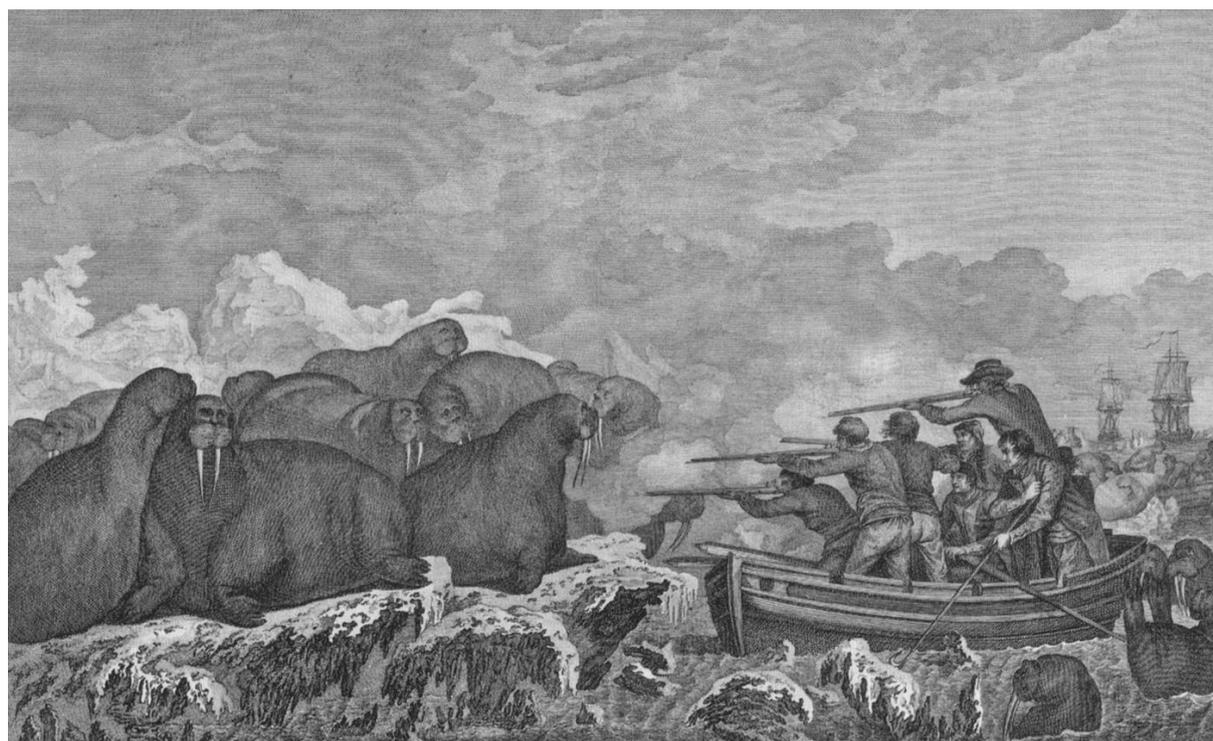
Biskup s dvoma účastníkmi (šachový kus, mrožovina, 1150-1200, pravdepodobne Trondheim, Nórsko)

A. Dürer: Hlava mroža (16.st.)

Autor neuvadený: Rybolov na mori (rytina, ilustrácia k Nederlandsche Oorlogen od Pietera Christiaensz Bor, 1679)

Autor neuvadený: Walrossjagd v r. 1750 (rytina, 18.st.)

mŕtva farba - *farba mŕtva*

mŕtva príroda - franc. *nature morte*

Mŕtve more - arabsky لوط ; hebrejsky לוט ; pozri *Kumrán; križiaci* (Dudák)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Lut>

mŕtvy, zosnulý, mŕtvola - pozri *Aker, Ankom, arkosolium, bárka mŕtvych, bludička, božie muky, cintorín, dance macabre, Eset, funerálna keramika, Hathora, héros, Hraesvelg, hrob, Charón, Chentejimenteju, imortela, komora hrobová, kostlivec, kult mŕtvych, Ka, kačina, Knihy rakiev, kolumbárium, katakomby, kanopa, kôň (Biedermann), kuvik (Becker), larvovia, lemurovia, ludi saeculares, luniak (Frotscher), masky mŕtvych, mastaba, memento mori, mohyla, múmiové portréty, obolos, obrazy hanby, očista, očístec, odpustky, podsvetie, portrét posmrtný, umierajúci, pohreb, pyramída, runové kamene, rusalky, Sah, Samhaim, skarabeus srdcový, sliepka (Baleka), smrť, sova, sup, Traja živí a traja mŕtvi, tryzna, upír, urna pohrebná, utopenec, váženie srdca, včela, Veles, votívny, zakuklenci (Neškuda), zem, zombie*

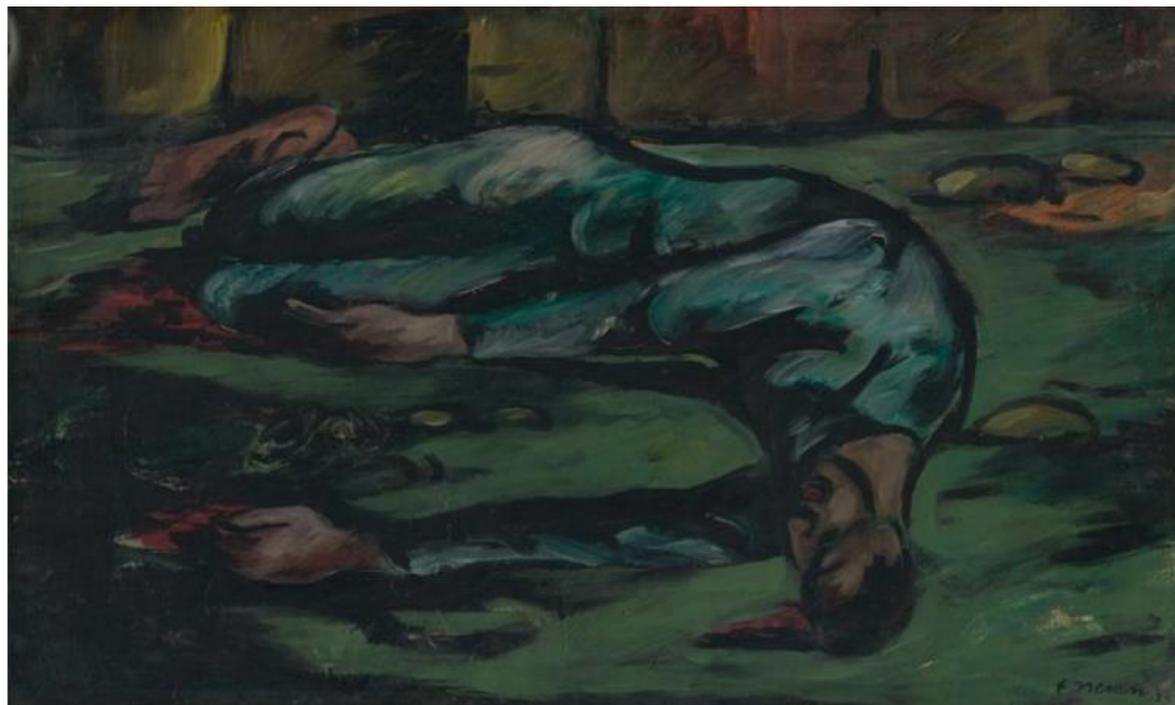
<https://www.google.sk/search?q=Munch:+Room+dead&espv=2&biw=1858&bih=951&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=VikqVdPFFojTaNz0gNAH&ved=0CB4QsAQ&dpr=1>

Okruh Rembrandta a J. Lievensa: Mŕtvy (17.st.)

V. Hložník: Mrtvy (1942)

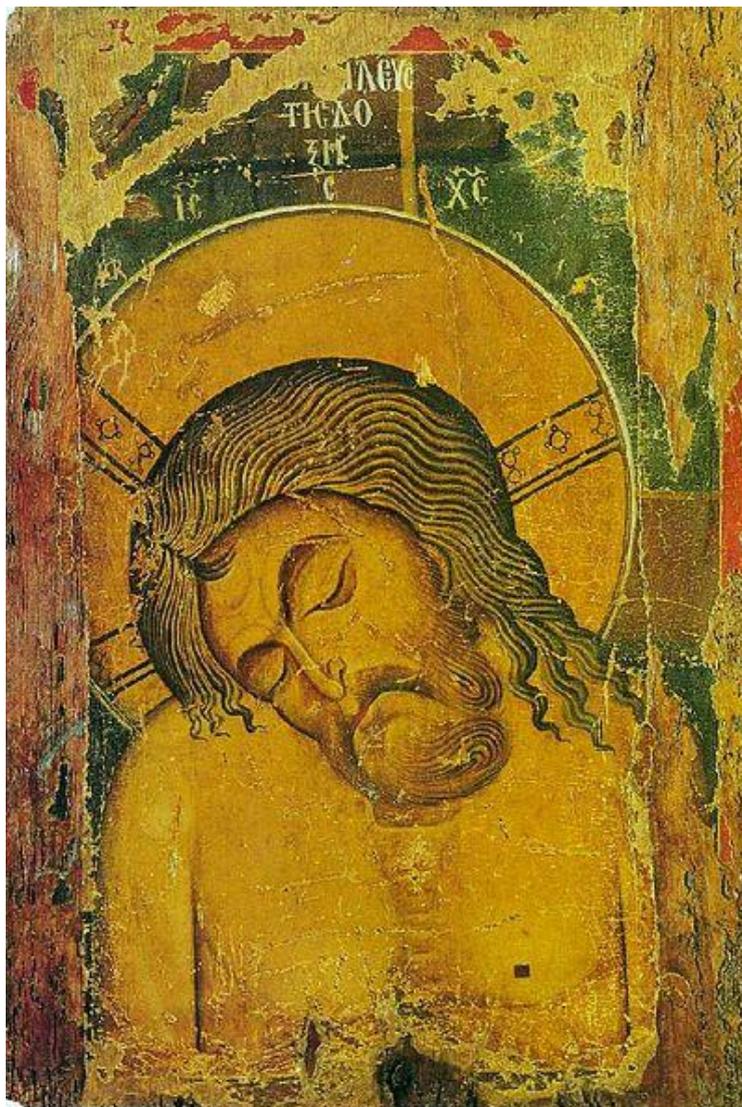

E. Nevan: Ubitý (1943)

J. P. Witkins: Bozk (1982)

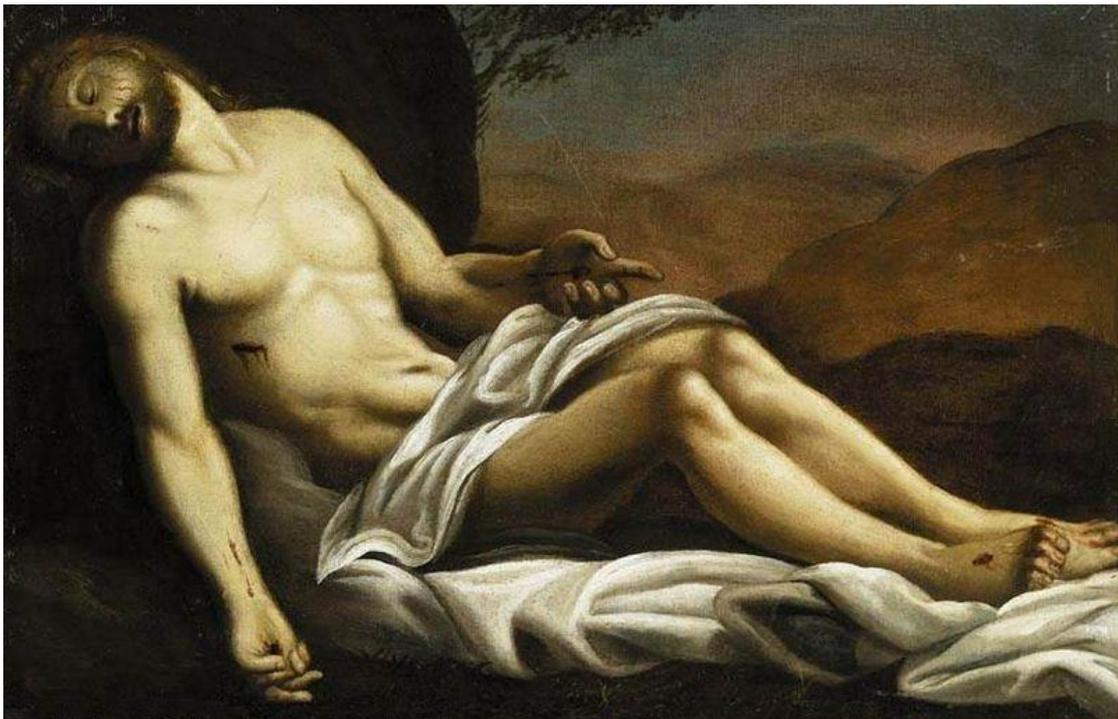
mŕtvy Kristus - *devocionálny variant k námetom Snímania z kríža; porovnaj corpus Christi, telo Kristovo, muž bolesti, Kristus milosrdenstva*

Mŕtvy Kristus (grécka ikona, 12.st.)

A. Carracci: Mŕtvy Kristus (1582)

S. Badalocchio: Mŕtvy Kristus (1. pol. 17.st.)

P. Lisebetius podľa P. Veronese: Mŕtvy Kristus s tromi anjelmi (lept, 1673)

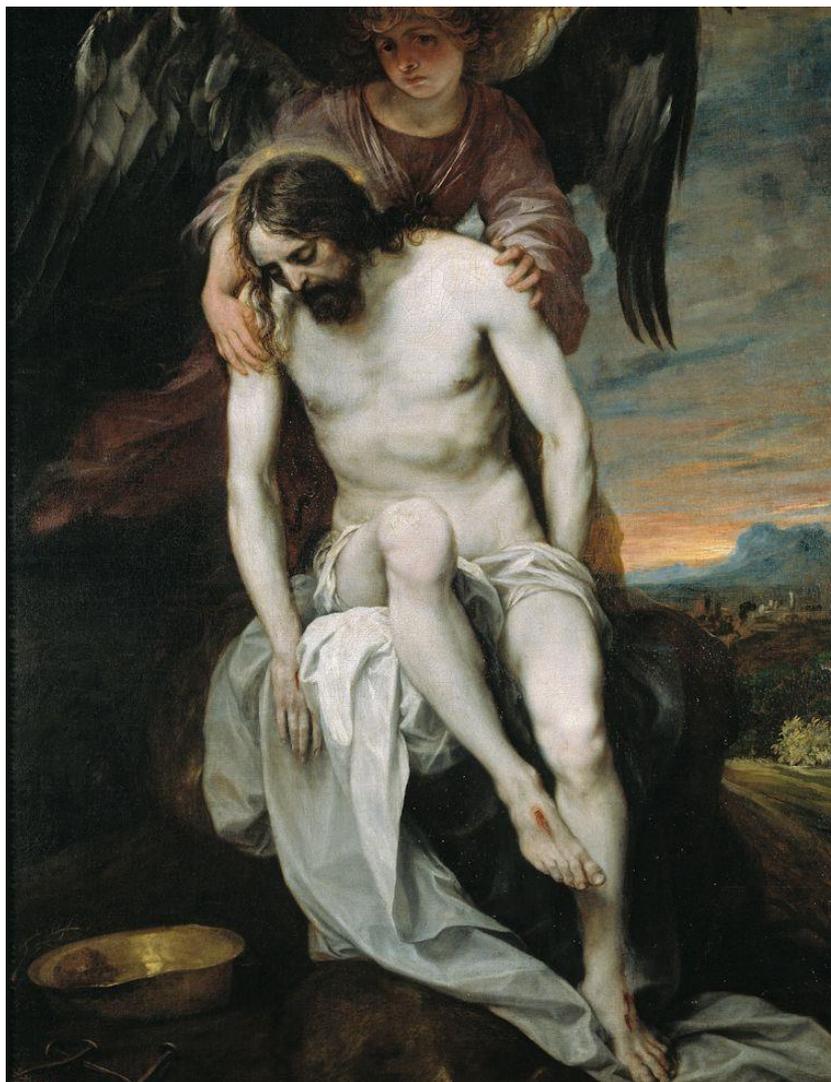
L. Orsi: Kristus zomrel pre milosrdenstvo a spravodlivosť (2.pol. 16.st.)

Guercino: Mŕtvy Kristus (17.st.)

A. Cano: Mŕtvy Kristus podopieraný anjelom (1646)

A. Cano: Mŕtvy Kristus podopieraný anjelom (1646-1652)

E. Manet: Mŕtvy Kristus s anjelmi (1864)

mŕtvy priestor - priestor pri päte stavby, ktorý nebolo možné zasiahnúť zbraňami obrancov stredovekého *hradu* alebo *opevnenia*; pozri *flankovanie*, *flankovacia veža*; *zábradlie*

MS - Matica slovenská

MS Douce 211 - francúzsky iluminovaný rukopis zo 14.st.; pozri *iluminované rukopisy 14.st.*

<http://bodley30.bodley.ox.ac.uk:8180/luna/servlet/view/all/what/MS.%20Douce%20211?os=100>

<http://bodley30.bodley.ox.ac.uk:8180/luna/servlet/view/all/what/MS.%20Douce%20211/where/Paris/>

<http://bodley30.bodley.ox.ac.uk:8180/luna/servlet/view/all/who/Guyart%20Desmoulins/what/MS.%20Douce%20211/?os=100>

Zuzana a starci (MS Douce 211, 14.st.)

Ezechiel prorokuje Židom v Babylone (MS Douce 211, 14.st.)

Jób narieka nad zničením svojich stád (MS Douce 211, 14.st.)

Daniel a kráľ pred sochou Baala (MS Douce 211, 14.st.)

Ahasver a Ester za stolom s hosťami (MS Douce 211, 14.st.)

Kain zabíja Ábela (MS Douce 211, 14.st.)

Vyhnanie z raja (MS Douce 211, 14.st.)

MT Abraham Centrum pre Visual Arts Foundation - Centrum pre vizuálne umenie Abrahama Lincolna v Paríži; pozri *múzeum*

http://es.wikipedia.org/wiki/Centro_M._T._Abraham_de_Artes_Visuales

mučeníci - *martyri*

Mučeníci dostávajú biele rúcho - námet z kapitoly *Rozlomenie piatej pečate* (6,9,-12); názov podľa verša 6,11: Každý z nich dostal biele rúcho a povedali im, aby ešte krátky čas odpočívali; pozri *apokalyptické motívy*

-v niektorých dielach (napr. *A. Dürer: Štyria anjeli chránia strom života*), sa epizóda objavuje ako vedľajší námet; obsahom je veľmi blízky námet *Poznačenie Božích služobníkov* (7,4-8)

Mučeníci dostávajú biele rúcho. Sv. Ján píše na ostrove Patmos. Vzkriesenie mŕtvych (holandský drevoryt, 15.st.)

(6,9-11. Rozlomenie piatej pečate). **Mučeníci dostávajú biele rúcho** (Apokalypsa z Angers, 1377-1382)

J. Duvet: Hviezda priepasti. Mučeníci dostávajú biele rúcho, duše pod oltárom, Satan s kľúčom od priepasti a Trápenie kobyškami (rytina, 1546-1555)

Mučeníci raného kresťanstva - pozri *kresťanskí mučeníci*

https://fr.wikipedia.org/wiki/Cat%C3%A9gorie:Martyr_dans_le_christianisme_ancien

Mučeníci v Japonsku - *Jezuitskí mučeníci v Japonsku*

Mučeníci volajú po odplate - epizóda z *Rozlomenia piatej pečate* (6,9,-12); názov je odvodený z verša 6,9-10: **A zvolali mohutným hlasom: Dokedy, Pane, svätý a pravdivý, nebudeš súdiť a pomstiť našu krv na tých, čo obývajú zem?***

- Mučeníci volajú po odplate sa používa ako alternatívny názov k *Rozlomeniu piatej pečate*

-námet Mučeníkov volajúcich po odplate zobrazuje štvrtý grafický list *Apokalypsy Dürerovej* pod názvom *Rozlomenie piatej a šiestej pečate*; umelec umiestnil scénu obliekania mučeníkov do

hornej časti kompozície, v dolnej časti sa nachádza námet *Rozlomenie 6.pečate/Živelné pohromy*;
pozri *apokalyptické motívy*

mučenícky stĺp - pašiový stĺp

mučenie - pozri *trest, kacirova vidlička*

<https://www.lovecpokladu.cz/home/muceni-ve-stredoveku-4091>

Mučenie sv. Jána/Martýrium sv. Jána - Hall v súvislosti s heslom *Ján Evanjelista*; jeden z apokalyptických námetov a tiež úvodný list *Apokalypsy Dürerovej*; podľa *Zlatej legendy* bol *Ján* pri prenasledovaní kresťanov počas vlády rímskeho cisára Domitiana vhozený do kotla s vreľým olejom; *Ján* sa z neho zázračne vynoril so zdravou kožou, dokonca omladený (*apoštol Ján* bol v umení vždy zobrazovaný ako mladý muž bez fúzov); je vidieť, ako sedí *nahý* v kotli, zvyčajne má ruky zopnuté v modlitbe, zatiaľ čo jeho kati pomocou mechov rozdúchávajú oheň a naberáčkou mu lejú na hlavu olej; cisár a senátori prizerajú; kaplnka San Giovanni in Olio („Sv. Ján v oleji“), nachádzajúca sa za Latinskou branou, je postavená na údajnom mieste tejto príhody; pozri *apokalypsa, biblia; apokalyptické motívy*

Mučenie sv. Jána (Apocalypsa 1313)

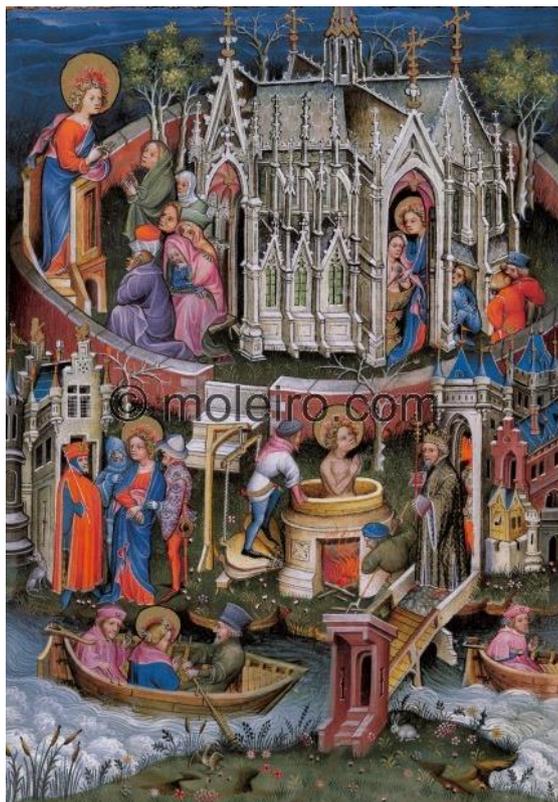
Mučenie sv. Jána (Paris apokalypse, 1245-1250)

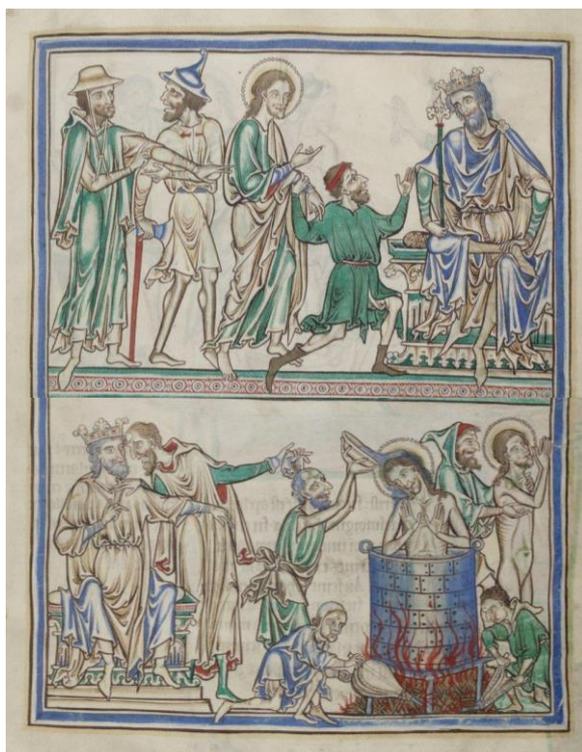
Mučenie sv. Jána (rukopis Apokalypsy, London British Library, 13.st.)

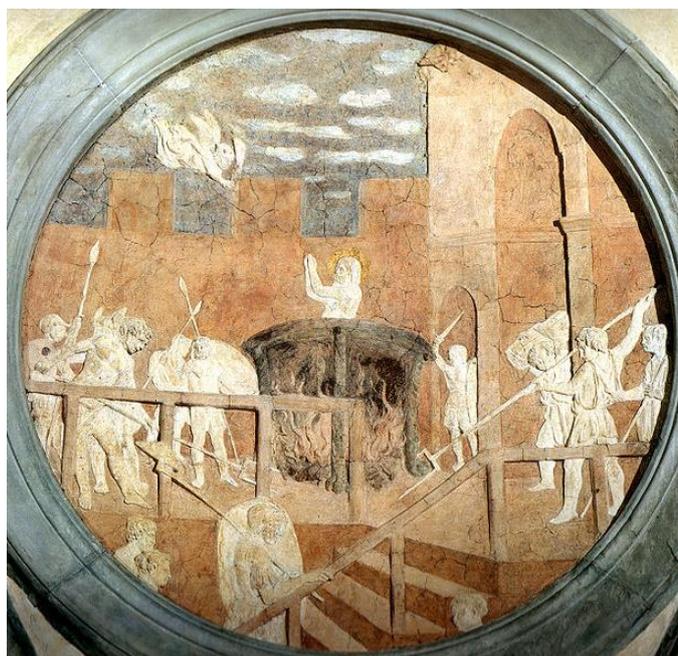
Martýrium sv. Jána (Apokalypsa Getty, 1255 - 1260)

Scény zo života sv. Jána (Flámska apokalypsa, 1400)

(Skutky Jánove). **Sv. Ján pred cisárom Domitianom. Mučenie sv. Jána** (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

Dontello: Mučenie sv. Jána (polychrómovaná štuka, Stará sakristia baziliky San Lorenzo vo Florencii, 1434-43)

Majster Winklerovho epitafu: Martýrium sv. Jána (1480)

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Ján ponorený do oleja (Norimberská kronika, 1493)

A. Dürer: Martýrium sv. Jána (1496-1498)

Ch. Le Brun: Martýrium sv. Jána Evanjelistu pri Latinskej bráne (1641-1642)

mučeník, mučeníctvo, mučenie - synonymum mučeníka je *martýr*, hoci toto slovo pôvodne znamenalo svedka, ktorý verejne podával svedectvo o viere v Krista; nakoľko bol počas súdneho výsluchu vystavovaný krutému mučeniu, odtiaľ vzniklo spojenie martýr – mučeník; pozri *svätý*

pozri *martýr, poprava; palmová ratolešť, perla, corona triumphalis, pochodeň, pravý/pravica; svätec jazdecký, kresťanskí svätci; martýrium/martyrion, martyrologiá, legenda, pasionál, palma víťazstva, bičovanie; Vraždenie neviniatok, Zostúpenie do pekiel, Mučeníci volajú po odplate, Posledný súd; zemskí patróni; kôň, klinec (Biedermann); jezuiti; kamaduli; kaplnka; Katarína Alexandrijská, Hypatia; Kristus Sudca a tribunál apoštolov a svätcov; kríž*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Mozarabs#mediaviewer/File:Pelagiusofcordoba.jpg>

Tzv. Majster Sant'Apollinare: Procesia mučeníc do svätého mesta (mozaika Sant 'Apollinare Nuovo v Ravenne, 526)

Štyridsať mučeníkov zo Sebasty (Sýrsky evanjeliár, 1220)

Brandenburgische Halsgerichtsordnung

Stredoeurópsky grafik z 15.storočia: Martýrium desaťtisíc (Životy svätých, 1460 – 1490)
E. Schön: Nástroje mučenia v nemeckom Norimbergu (16.s.t)

G. Romano: Sv. rodina s pannou mučenicou (16.st.)

A. Van Dyck: Scéna mučeníctva svätca v prítomnosti svätého Antona (17.st.)

A. Gentileschi: Autoportrét ako martýrka (1615)

M. Antokolski: Mučenica (1887)

Mučeníctvo sv. neviniatok - *Vraždenie neviniatok*